

ТЕСТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

ПРОЧЕТЕТЕ ТЕКСТА И ИЗПЪЛНЕТЕ ЗАДАЧИТЕ (ОТ 1. ДО 6. ВКЛЮЧИТЕЛНО):

За първи път думата джаз е употребена като музикално понятие в един вестник в Сан Франциско през 1913 г., а придобива гражданственост от 1917 г., когато се появява на афишите и грамофонните плочи на състава „Ориджинал диксиленд джаз бенд“. Думата има неясен произход и сред многобройните версии най-вероятната е тази, която предполага, че произлиза от негърски жаргон.

Изчерпателно определение за джаза няма. Един от най-авторитетните му изследователи Йоахим Ернест Беренд набелязва три основни характеристики: спонтанността и жизнеността на изпълняваната музика, при която импровизацията играе определяща роля; особеното отношение към метричното време, познато в джаза като суинг; специфичното звукоизвличане и начин на фразиране, при който всеки джазов музикант изразява личността си.

Джазът се заражда в началото на 20. век в Ню Орлийнз – един от най-екзотичните градове в САЩ, който е населен с французи, испанци, ирландци, италианци, африканци. Възникнал като свободно и космополитно изкуство, той постепенно се разпространява в целия свят. За сравнително кратката си история преминава през няколко периода и създава редица стилове. Еволюцията на джаза може да се изрази в следната последователност: диксиленд (традиционен джаз), би боп, джаз рок, фюжън. Емоционалният дух и универсалността на неговия музикален език го правят популярен навсякъде, където има музиканти, които търсят спонтанна изява на своите възможности.

1. Какъв е видът на текста?

- А) разговорен
- Б) художествен
- В) институционален
- Г) научнопопулярен

2. Коя е темата на текста?

- А) Изследването на Йоахим Ернест Беренд
- Б) Произходът на думата джаз
- В) Джазът като изкуство
- Г) Музикалните стилове в джаза

3. Как са свързани първото и второто изречение на първия абзац?

- А) чрез притежателно местоимение
- Б) чрез лексикално повторение
- В) чрез лично местоимение
- Г) чрез показателно местоимение

4. Кое твърдение е вярно според текста?

- А) Традиционният джаз се нарича „фюжън“.
- Б) Думата суинг произлиза от негърски жаргон.
- В) През дългата си история джазът създава редица стилове.
- Г) Йоахим Беренд посочва три характерни особености на джаза.

5. Кое твърдение НЕ е вярно според текста?

- А) За първи път думата джаз се появява на афишите през 1917 г.
- Б) Джазът се разпространява в целия свят.
- В) **Джазът се заражда в Сан Франциско.**
- Г) Джазовият музикант изразява личността си чрез начина на фразиране.

6. Какво означава употребеното в текста словосъчетание *космополитно изкуство*?

- А) изкуство, което е строго нормативно
- Б) изкуство, в което доминира импровизацията
- В) изкуство, в което се преплитат традицията и новаторството
- Г) **изкуство, което преодолява националните граници**

7. За подусловия А и Б работете с текста от страница 1.

- А. Разделете текста на смислово обособени части. Формулирайте и запишете темата на всяка една от тях в свитъка за свободните отговори.
- Б. В свитъка за свободните отговори запишете кратко и сбито (в резюме) основното в съдържанието на текста.

8. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите и го запишете срещу съответната буква в свитъка за свободни отговори.

Синтез на материалното и .....(А), ефирни и реални като духа, цветята ни съпровождат във всички щастливи или нещастни събития от живота ни. Те участват в радостите ни, като ги увеличават, и в .....(Б) ни, като ги намаляват. Цветята ни припомнят винаги забравяната .....(В), че светът е бил създаден за щастие и красота. Повече от останалите обитатели на растителното царство цветята притежават атрибути на живота: хранене, дишане, цвят, пол, постоянно преобращение. Те .....(Г) света на проявата, на богоявлението, а корените им – невидимия, скрит свят, в който се подготвя всичко.

(Жан Приор, „Универсалните символи“)

- А) зримото, **свр̀хестественото**, традиционното
- Б) **скърбите**, празниците, делниците
- В) лъжа, вяра, **истина**
- Г) търсят, **символизират**, посочват

9. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) съществително име

Разследването установи, че четиримата (съучастник) на извършилия престъплението са укрили откраднатите десет (компютър) в два (склад) край града.

Отговор: съучастници, компютъра, склада

Б) местоимение

Човекът, (който) срещнахме, е много благороден и не е причинил зло на (никой).

Отговор: когото, никого

В) членувана форма

(Доклад) за последиците от глобализацията е (най-интересен) от прочетените на (научен) форум.

Отговор: докладът, най-интересният, научния

Г) форма за учтивост

Госпожо, Вие сте (избран) за победител в конкурса, защото сте (получил) най високата оценка от членовете на журито.

Отговор: избрана, получили

10. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква попълнете местата за писане така, че в двойките да се запази отношението:

А) трагедия – комедия

повест - .....

..... – балада

Отговор:

повест - разказ (роман)

елегия (ода) - балада

Б) трагично - комично

..... - грозно

възвишено - .....

Отговор:

красиво – грозно

възвишено – низко

11. В текста са пропуснати пет запетаи. Поставете ги.

Според народните песни самодивите обитават както горите и поляните*, така и изворите и реките. Силата им се крие в пояса около кръста. В българския фолклор е особено популярен мотивът за овчаря*, който откраднал пояса (ризата) на къпеща се във вир самодива. Загубила силата си*, тя се съгласява да се ожени за него. Ражда му деца*, но когато след време намира своя пояс в сандъка*, опасва го и излита през комина на къщата.

(„Българска митология. Енциклопедичен речник“)

12. В кой ред е допусната правописна грешка?

А) коригирам, стогодишнина, гениален, предразсъдък

Б) тъмнозелен, тридесет и пет метров, черно-бял, християнин

В) националноосвободителен, алекоконстантиновски, двойствен, безопасна

Г) Иван-Вазова, донесът, 20-етажен, странноприемница

13. В кой ред всички думи са написани правилно?

А) не знаейки, изскачам, умилоствивявам, безпорен

Б) недооценявам, оттенък, изгнанник, Българско Национално радио

В) възпирам, кандидатстудентски, безкомпромисна, Горна баня

Г) лиро-епически, поет-революционер, израствна, втората световна война

14. В коя от подчертаните думи е допусната правописна грешка?

Едно от най-важните събития (А) през епохата на Българското (Б) Възраждане (В) е Априлското въстание (Г).

15. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

А) Основни държавни институции са Народното събрание и Министерският съвет.

Б) Народът е колективният главен герой в романа епопея „Под игото“.

В) Мотивът за неизживяния живот е централен в Далчевата поезия.

Г) Героите в повестта се открояват с верността си към революционната кауза.

16. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Той не се осмели да се противопостави на своя безскрупулен противник, който непрекъснато го обиждаше.
- Б) Тя говори с насмешка за моите постижения и постоянно умаловажава успехите ми.
- В) Повествователят представя бурята, бошуваща в душата на персонажа, който е лишен от нравствени опори и напразно търси убежище.
- Г) Служейки си със сарказъм, писателят осмива типизирания герой, представен като въплащение на негативното в социалната действителност.

17. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Всеки участник в конкурса попълни по два формуляра.
- Б) На терена излязоха софийският и пловдивският отбор.
- В) От завоя се зададоха трима войници, цели засипани със сняг.
- Г) Това е учителят, на който съм благодарен за помощта.

18. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Получих автограф от писателя, чиито романи са преведени в много страни.
- Б) Ораторът сподели неговите виждания за бъдещото развитие на общината.
- В) Когато ученикът влезе в кабинета по биология, там нямаше никой.
- Г) Напрегнатото сюжетно действие и диалогът, който въздейства емоционално върху читателите, е основната причина за успеха на романа.

19. В коя от подчертаните думи НЕ е допусната граматична грешка?

Двата (А) спътника (Б) на пострадалия (В) човек не знаеха към кой (Г) да се обърнат за съдействие.

20. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Дългият път, изглежда, го умори.
- Б) От баирите се спускаха мъгли, гъсти и сиви и се трупаха над селото.
- В) Каруцата застана сред блатото, краят на което се губеше в тъмнината.
- Г) Кога е изпитът, те все още не знаеха.

21. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Как е трябвало да постъпя разбрах едва на следващия ден.
- Б) Той усети, че краката му се стоплиха, и се озърна изпитателно.
- В) Да отидем всички беше невъзможно.
- Г) Ще се включа в екипа, едва когато оздравея.

22. При коя двойка отношението между думите е различно от отношението между думите в другите двойки?

- А) практичен - практически
- Б) книжовен - книжен
- В) реален - иреален
- Г) континент - контингент

23. Какъв е видът на подчертаните думи?

*И въпреки всичко – сега времената са други:
в челата ни никой не се цели,
ние сме сити и цели,
постигнахме своите цели...*

- А) синоними
- Б) антоними
- В) омоними
- Г) пароними

24. Кой от посочените фразеологизми е синоним на словосъчетанието *изпълнявам безропотно желанията на някого*?

- А) влизам под кожата
- Б) вървя по гайдата
- В) карам през просото
- Г) изплювам камъчето

25. В кой ред фразеологичните словосъчетания са антоними?

- А) авгиеви обори – ахилесова пета
- Б) на един хвърлей – през девет планини в десета
- В) не по врат, а по шия – ни в клин, ни в ръкав
- Г) развявам си байрака – пъхам си носа

26. От кое стихотворение са следните стихове?

*ох, аз ще те обриша от калта
и в твоя чистий бляск ще те покажа,
и с удара на твойта красота
аз хулниците твои ще накажа.*

- А) „Моята молитва” на Христо Ботев
- Б) „Ще бъдеш в бяло” на Пейо Яворов
- В) „Вяра” на Никола Вапцаров
- Г) „Българският език” на Иван Вазов

27. Кое от посочените произведения е елегия?

- А) „Две хубави очи” на Пейо Яворов
- Б) „Помниш ли, помниш ли...” на Димчо Дебелянов
- В) „Кукувица” на Елисавета Багряна
- Г.) „Ралица” на Пенчо Славейков

28. Кое от твърденията е вярно?

- А) Благолажа е герой от повестта „Чичовци” на Иван Вазов.
- Б) „Разни хора, разни идеали” от Алеко Константинов е разказ.
- В) Елин Пелин е представител на социалния реализъм в българската литература.
- Г) Поетиката на вещите се свързва с творчеството на Пейо Яворов.

29. Кое от твърденията НЕ е вярно?

- А) Жената в лириката на Елисавета Багряна се подчинява на патриархалните традиции.
- Б) Жанрът лирическа миниатюра е характерен за творчеството на Пенчо Славейков.
- В) Мотивът за дома и пътя е централен в поезията на Христо Ботев.
- Г) Героите в разказите на Йордан Йовков проявяват алтруизъм.

30. Какво изразно средство е подчертаното словосъчетание?

*Свещена глупост! Векове цели
разум и съвест с нея се борят...*

- А) синекдоха
- Б) сравнение
- В) литота
- Г) оксиморон

31. В кой ред НЯМА излишно понятие?

- А) експозиция, завръзка, хипербола
- Б) поема, лирика, сонет
- В) епитет, олицетворение, метафора**
- Г) фабула, епос, драма

32. Как се нарича обобщаващата фраза, чрез която авторът изразява основното идейно послание на художествения текст?

- А) епиграф
- Б) поанта**
- В) епилог
- Г) ретроспекция

33. В кой ред посочените мотиви НЕ присъстват в романа „Под игото“?

- А) величието и трагизмът на Априлското въстание
- Б) героичното и мъченическото в живота на революционната емиграция**
- В) лудостта и благоразумието
- Г) опиянението и страхът

34. Коя е основната опозиция в „Разни хора, разни идеали“ от Алеко Константинов?

- А) родно – чуждо
- Б) любов – омраза
- В) идеализъм – прагматизъм**
- Г) свобода – робство

35. Кое от посочените стихотворения се отличава с огледална композиция?

- А) „Цветарка“ на Христо Смирненски
- Б) „Повест“ на Атанас Далчев
- В) „Да се завърнеш в бащината къща“ на Димчо Дебелянов
- Г) „Две хубави очи“ на Пейо Яворов**

36. Основното идейно внушение на разказа „Ветрената мелница“ от Елин Пелин е свързано с мотивите за:

- А) страданието и самотата
- Б) любовта и труда**
- В) греха и изкуплението
- Г) престъплението и наказанието

37. В кое от посочените произведения НЕ присъства мотивът за твореца и изкуството?

- А) „Cis moll“ на Пенчо Славейков
- Б) „Албена“ на Йордан Йовков**
- В) „История“ на Никола Вапцаров
- Г) „Железният светилник“ на Димитър Талев

38. Проблемът за нравственото прераждане на личността се откроява в:

- А) „Елате ни вижте!“ на Иван Вазов
- Б) „Тютюн“ на Димитър Димов
- В) „Песен за човека“ на Никола Вапцаров**
- Г) „Елегия“ на Христо Ботев

39. Свържете заглавието на всяка от изброените творби с нейния жанр. В свитъка за свободните отговори запишете жанра срещу съответната буква.

- А) „Гераците” сонет
- Б) „Септември” поема
- В) „Пловдив” разказ
- Г) „Серафим” поема

Отговор:

- А) „Гераците” – поема
- Б) „Септември” – поема
- В) „Пловдив” – сонет
- Г) „Серафим” – разказ

40. Открийте какви тропи и фигури са подчертаните изрази и ги запишете срещу съответната буква в свитъка за свободни отговори.

*Че модрия ѝ поглед бе западнал,
като мъгла (А), на всички на душата
и мислите им все около нея
се вияха (Б), кат сърмений колан
о кръшната (В) ѝ тънка половина...
(„Ралица”, Пенчо Славейков)*

Отговор:

- А) – сравнение
- Б) – метафора
- В) – епитет

41. Прочетете откъса от романа „Железният светилник” на Димитър Талев и коментирайте в обем до четири страници проблема за нравствения дълг на посветения в знанието човек.

Лазар, по-малкият Стоянов син, не сваляше поглед от монаха и всяка дума на рилеца падеше като огнена капка направо в сърцето му. Пламенните слова на монаха, изричани буйно и в по-особен строй, бързо завладяха ума и цялата му душа и момчето, унесено и развълнувано, неусетно проговори, а рилецът го насърчи с поглед:

- Многоброен наш народ, могъщ славянски род, Русия – колко хубаво! – После то додаде с някакво дълбоко смущение: - Ала гръчкият народ не е ли по-велик и най-учен от сички народи?

- Дете, дете... – въздъхна рилецът – ти вече си вкусил от чуждата отрова. Всеки народ е велик за себе си. И гърците са били, а ние не сме ли били? Научи миналото на своя народ, за да се гордееш. Ти учиш гръцки...

- Уча...

- Всяко знание е богатство, но когато е знание лъжливо, то е отрова за душата. Фанариотските книги и учители ти разкриват тяхното величие и наука и ти внушават, че няма по-велики от тях, но забулват в лъжа и забравя величието на собствения твой народ, за да поселят в тебе чужда душа. Това е чуждата отрова, за която ти говоря. От векове в тъмно робство, ние сме прости и невежи, а фанариотите още повече ни заблуждават, за да ни смесят със своето стадо и то ще стане по-многобройно с нас. Отвори очите си, дете, пази се от чужди заблуди, познай

себе си и своя народ. Орелът лети към небето със свободни крила, а нашите крила са сковани и трябва да пречистим сърцата си от вража, гибелна отрова.

Хаджи Серафимовата внука седеше встрани с подвити нозе, загледана пред себе си. „Що говори тоя калугер – мислеше си тя, - влязъл така внезапно в дома ми? Какъв ли е той, макар да е толкова сладкодугмен? Живейме ний, както ни е създал бог, боим се от него и просим неговата милост и закрила, когато ни връхлети зло. Имам си своя къща, родих осем деца, на крак съм от сутрин до вечер, пазя се от грех и от чуждия човек, който гледа да ми напакости...”

- Човек не бива и не може да живее само за себе си – чу тя отново гласа на монаха и го погледна. Очите му горяха със силен блясък, той продължи: - Имаме свой дом и своя челяд, но имаме и свой народ и колкото сме слаби сами, толкова сме силни всички заедно, братя по кръв и по вяра.

**Иван Кирилов Инев – учител по български език и литература
ЧНГ „Ерих Кестнер” – София**